

Landskap: *Halland* Upptecknat av: *Perr Jonsson*
 Härad: *Våke* Adress:
 Socken: *Veinge m. fl.* Berättat av: *August Olsson*
 Uppteckningsår: *1942* Född år c:a *1800*; *Veinge*

Uppteckningen för Hallandst av bokskap sid		
inomhus	3	ltn. I:1
Bråkade kvinnan sä.	5	" I:8
Fastlagens olika dagar		
samt måten under fastan	6	L.u.f. 49.
Kvinnornas deltagande		
i badgårds arbetet	8	ltn. I:10.
Loppplats i fälsret	9	" I:3
Kvinnornas arbete vid		
nyodling	10.	" I:7
Städer och havvar	11	" III:1
Goemisse	12	
Rida Skaffen Skede	13	
Gästen Pål Rasmus	14	

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8511:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen av nedmanas i en källa 5/14		1	
Jättehest mot Veinge kyrka	15		Ulmur k. 53.
Skogsruan	16		
Tralle kunde hjälpa			
till att grinna lin.	17		
Bortbyting	17		Ulmur k. 26
Odens jakt	18		" " 28
Vätterna	18		" " 17
Namn på gravhagar	19		
Nödåret 1868	20		
Veckoräkning	21		
Kalenderdagar	22		Ulmur k. 20
Tomtens gröt	23		" " 19
Stylingen	24		" " 24
Bäckhästen	25		H. G. 21
Osalliga lantmätare	26		
Påskheldar	27		Ulmur k. 8
Påskhäringar	27		

ACC. N:R. M. 8511:2.

<i>Uppteckningen för Mjölkhare</i>	<i>sid 29</i>
<i>Långfredagsris</i>	<i>30</i>
<i>Julhalv</i>	<i>31</i>
<i>Lägga sig i dagstjus</i>	<i>32</i>

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2 *Ulmars k. 25*

" " *9, 10*

H. P. 3

ACC. NR. M. 8511:3.

LUNDS UNIV
FOLKMINNES-
ARKIV

3

Stor. I:1

Väländet av bostap inomhus.

Lamm tillsammans ^{med} kacken togs in i stugan och en soppa sattes ut för en korn och i könet fingo djuren stå. Så fingo de äta brömmellen sängspjätarna.

Grisar särskilt smågrisar, som uppfostrades med dirapp, hällas inne i stugan oftast hade man dem inunder kachelugnen.

Körsen hade sin kurräst under en säng. Sängen var klädd ända ned till golvet, så att de ej komna ut. Vid ena sidan var hål i bräderna, så att körsen kunde sticha ut huvudet och äta

ACC. NR. M. 8511:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

er en höjtanför vägen.

Kalvar hade man oftast inte inne i stugan, därför att man nästan aldrig hade någon hö, som kalvar på vintern.

Gäss hade en och annan, men de klarade sig frukon att hållas inne i stugan under vintern.

Det var särskilt på vintern, då det var en verkligt kylig höst, som djuren intogs i stugan.

Tiden gäller ungefär 1872.

ACC. NR. M. 8511:5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Brudbrunnens så:

Vissa sädes sorter brudbrunnens
kvinnorna än så. ty de troddes kunna
na göra det bättre än mannen. Så
var t. ex. lin, senapsö, korn. Efter
sadden harvad men mer det. Man
söder för hand och hade en liten så-
shäppa. Man delade säden så väl, än
den skulle secka till sätten. Man körde
oftast med oxar och då kunde en kvin-
na köra med oxarna lika bra som
en man.

Ma. I:8

Över å frägelista om fastlagsbullen.

Deppend kallades fastlags-söndag, då åt man fastlagsbullen och druck kaffe. om Måndagen kallades "bolla-måndag", då äts buller med uppbrukt mjölk. Tisdagen kallades för vita tisdag, då äts pannkakor och kytt. Onsdagen kallades dimmelorsdag, då åt man ej närm särskild slag mat. Men fick den dagen ej spinna och slå rocharne smurra. Men fick endast skata de nödvändiga symbolna. Skärtorsdagen var liksom en häftidkväll, ingen dans och intet nöje fick lov än vara då.

Fastlagsbullarna vara stora till omfånget som ett kafat. Bullerna vara vunda. Bland bliv man sur och

f. v. b. a. s.

ACC. NR. M. 8511:7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7
lade något gott emellan. Ibland
had man mandel i bullarna. Om
måndagen had ^{man} vanliga bullar och fest-
lags söndagen had man pärla bullar.

Bullarna kallades festlagsbullar.

Orden betvägg eller fetvägg känner berätt-
sen inte till.

Kvinnornas deltagande i ladegårdarbetet.

8
Hjälkningen hos kvinnorna alltid sköttes så var varit så länge berättelsen vet. Svinen sköttes i regel av kvinnorna. De jordade dem alltid och kokade potatis till dem. Svren utgödslingen för korna, svinen sköttes mycket av kvinnorna. Det var så trång plats i ladegården, så än korna måste släppas ut på gården, medan man gödslade ut. Man hade kringbyggda gårdar, så än korna kunde hållas på gården utan tillsyn.

Hv. I:10

Skötseln av hästarna, upptringen, utfodringen och gödslingen sköttes av manfolk. Kvinnorna vågade ej gå in till hästarna.

Soaplats i fihuset.

När t. ex. en ha skulle bestå, eller en
sugga få gripas brukad man för någon
när ligga i badgården. Gamla vanvettiga,
som tyckte att manbygnaden var för fin att
ligga i, brukad ligga i stallet. De fingo
bättre so och sämn i badgården. Men
detta var endast ypperst sällsynta fall,
när detta förekom. Drängarna hade
sin kammer i häststallet, där man
avdelat en dåligt rum. Råorna fingo
stället alltid ligga i manbygnaden
dock i oeldat rum, där det ibland
kunde vara 30° kallt. I drängkam-
maren var alltid stengolv och bräd-
väggar; ibland kunde det vara murade
väggar, som vittats.

9

Atn. I:3

ACC. N.R. M. 8511:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kvinnomasarbete vid nyodling.

Kvinnorna hjälpte till vid odlingsar-
bete med att bryta stubb och sten,
samt att "spåa värda" och hacka ^{som} fus-
ka bort tjung. De gjorde det ej en-
samman utan de hjälpte kararna. Kvin-
norna hjälpte även till att bära bort
aut stenbete och trädstubbar o. sv. På
"flåhacka" kallades den sista beredning-
en av den nyodlade jorden. Man tog
bort rötter och stubbar. Detta hjälpte
alltid kvinnorna till med.

10

Stn. I: 7.

ACC. N.R. M. 8511: //.

Åder och harvar.

Åder fig 21 c var en typ som bruket användes. Harvarna hade överredet av trä samt en 5 järnpinner. Ibland kunde man även ha träpinner. Man kunde ej harva ned säden med sådent harv utan man måste nylla ned säden. En liten åder ködes över åkern den ena från intill den andra. Det var en mycket krypt artide. Efteråt jämnades åkern med harvning.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"

Stou.

III: 1.

ACC. NR. M. 8511:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Goenisse.

19
Goenisse drog till somliga, så att de
blevo rika. Om någon blev rik såles
goenisse ha hjälpt honom. Det var sä-
skilt bjuren, som kunde få hjälp av
goenisse. En person sade: "Jag föder
mina hästar väl, men de äro många
andras hästar få godt om det, och
bli föla."

Rida Staffan skede.

Annandag sut skulle man rida Staffan.
Juldagen fick man ej gödsla ut utan
det skulle göras annandagen. Man
gick till grannarna och måkade.
Man gjord ^{rent} stallet, om man tyckte om
bonden, gjord man ej det kastade
man in jödet. Efter måkningen red
man Staffan. Berättaren var med en
sag och red Staffan. Man tog då ej till
på de olika jödena utan på en jöst-
gödsjord. Vår 1887. Efter att ha
intagit förfriskningar red man
hem igen. Västerne behövd mat och
och drick red man Staffan.

Gasten Pål Rasmus.

Pål Rasmus nedmanades i en källa på
Stelvald gård nordöst om Västnyss
kyrka. Han skulle endast gå ned
på källans botten. Han fick ta
en "hasaträsk" uppåt varje år. Sedan
han kom upp ur källan, fick han
vara fri isen. Källan ligger i en nos-
se och blev vara ofantligt djup. Sedan
han prövats ej Pål Rasmus visat sig, så
är han för g. kommit upp igen.

Jättehest mot Vengekyrka:

I Blåst i Venge ligger ett jättekeäst kallad Selversten. Jätten hette naf Selver. Han slungade stenen från Katlandsås. Hårbundet användes som slunga. Dörra-sten ligger norr om Vengekyrka. Då jätten slungade stenen delade sig stenen och träffade sålunda sig kyrkan. De båda stenarna heta Selversten och Dörra (Örra) sten.

Skogsmannen.

Skogsmannen badde i skogen. Det skulle vara en gammal häxa, som här till i skogarna. Men var mycket rädd för att gå igenom en skog, då det var mörkt. Skogsmannen gjorde, så att man fick vilse i skogen. Man läste någon bön, så att man blev fri från henne. Någon forts spöke kunde g. höra ljud ord utan försvunna då.

Sagner om troll.

I Snippe stuga vid Hallands äs bodde det troll. Annars sade man sig så mycket om trollen. Det var dem som kunde få spinnit lön hos trollen. De handlade spinnna väldigt fint. Trollen frågade om de skulle "läven", så kallades de fina trädarna, hela eller de skulle dela dem.

Trollen bytte barn. De toga ett vackert barn och lämnade in fullt. Om man gifte barnet tillbaka, tog man trollbarnet och lämnade sig korta in det i bakugnen, som uppeldets. Då kom trollen och sade: "Så flytt vi dig i vasa vid ditt barn, om du varit motvilligt barn!"

ACC. N.R. M. 8511:18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18

Odens jakt.

Odens jakt bråkade man i trakten för Odens bron. Det var någon slags fåglar, som bröde just läte. Odens jagade efter dem. Odens var någon slags brallgubbe.

Vätterna.

Berättaren har hört namnet vätter men känner ej näga detaljer. Han sade, att det var ej bra att slå ut heli vatten utanför "höksstenen", ty då kunde man slå alla vätterna.

Namn på gravhögar.

Mellan högen kallades en hög på Loholms utmark i Nyby. En annan hög kallades Olanders-kulle. Sten hög kallades en hög i Örsarp i Loholms lunds församling, norr om Lagan. Några andra högar eller några stener hade ej namn. Några historier om Ise hög känner ej berättaren till. "Steng hög" var en hög som låg nordöst om Veinge kyrka. Där växte aspen på högen.

ACC. N.R. M. 8511:20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20

Nödåret 1868.

År 1868 var det nödår. Men man fick in en del rysk råg. Den kostade 36 kronor tunnans, när den kom till Sverige. Man fick nästan intet det året, men korn, som såddes senare fick man till god. Man fick då fodra djuren med gjung hela vintern. Men det var inte så många djur man hade.

Vechoräkning.

Man räknade med betton veckor.
"Uggetalet gick in" den 6 april. Man
sädde i 9:e ugan och man började
vårarbetet i 10:e ugan. Man sädde ej
så tidigt för som nu. Sedan man
kommit förbi 8:e ugan räknade man
gugerna längre. Korn såddes i 8:e ugan.
Gröden kom i 10:e ugan och gyl i
9:e ugan. På vissa dagar "temperdagar"
kunde man bestämma vädret. Fabian
skulle man bygga gagnsträd, som skulle
vara till körsledare. Det skulle då sj.
gå mask i trädt.

Kalenderdagar.

Alla skulle så på en dag, ty man fick ej gå över andras äkrar. Detta var in-
man skiftet skett. En besfogde ordna-
de, hur man skulle sköta arbetet. Ett
möte hade man isämen sådden och
ströden och man bestämde de dagar-
na för arbetet. Några bestämda kalender-
dagar för sådden funnos ej. Fäien och
korna skulle släppas ut på en
dag. Besfogden fick bestämma dagen.
Alla hade sina djur tillsammans. Lik-
dant var det när djuren togs hem. Det var
när man bergat säden på äkrerna

f. v. b. K. d.

Tomten.

23 —

Tomten skulle ha grön juldagen. Gamla
människor gjorde det. Gröten ställes
på köksstenen utanför dörren, och då
man kom upp brade piglarna ätit
upp den. Och så trodde man, att Tomten
ätit det. Där Tomten fanns, fick man
Tur med kreatur. Han bodde under
golvet, trodde man. Det kunde vara
antingen en god eller ond tomt. Var
man elak mot en tomt, blev han
ond och gjorde mer ont än fött. Han
måste alltid hålla god min med
Tomten.

ACC. N.R. M. 8511:24.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mytingen.

Mytingen skulle vara en gammal gäst,
som var ute och vand om näbberna.
Ute på maderna, odlade marken, hiåll
han till. Mytingen var en ihjälslagen
person, och på dudsplatsen bestode man
ett slerräs. De vora, som bleva angripna
av mytingen, sades bli fortkramad.

24

Bäckaträsten.

25

Bäckaträsten skulle vara någon stags
gäst. Mitt på vintern vid Horsabäck
i Västorp såg en person en bäcka-
träsk. En häst sprang "inån" bäcken
och gnäggade. Horsabäck skulle ha
fått sin namn efter bäckaträsten,
som brukade valla sin där. Hors betyder
nämligen häst. Horsabäck ligger till Väs-
torp och landvägen gick över bäcken. Nu
är bäcken utgrövd och finnes i
mera.

ACC. N:R. M. 8511:26.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Osaliga lantmätare.

Lantmätsarna kunde göra rätt vid
utmätningen. När de voro döda, fingo
de gå och mäta om. De hade lyfta
i branden vid mätningen. Innan de
voro upp allt igen och allt hade
blivit rätt igen, fingo de ingen ra
efter döden.

26

Köptidselder.

Det första jag minnes, säger berättaren, då jag var 8 eller 9 år var det väldigt gott om påskablass. Påskkäringarna foro upp genom skoven, reste skärtorsdagen och kommo igen påskedags "mornen". Då skulle alla ugnsverktygen vara inrestängt. Man smörjde något på ugnsbrödet, någon salva. Detta skulle hjälpa påskkäringarna. Salvan fingo de av Blåtulla herren. På påskdagens "mornen" kunde folk, som man kom tidigt upp, skjula ned påskkärningar, då damp di ned från uflen.

Påskelden skulle vara till minne av alla de som guppo påskaren vad blås i händerna.

En del grannar samlade ihop vinbrät
och brelst en tjärtunna. Ungdomen
samlades och hade roligt. Efteråt
ginga de till närmaste nabboärd
och åt påhägg och då skulle de
alltid till en koper sprit, när de åt
ägg. Dans hade man vanligen ock
så. Man hade stora rum på gårdar-
na och där höll man till. Man var
viller inte möpa på det och fick
ta det, som det var.

ACC. N:R. M. 8511:29.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

29

Hjälkaren.

Hjälkaren var utklädd som en
vare. Han kunde ibland skjuta ned
en hjälpare, ^{da} fanns det tre svavel
stickor och en handduk (huvdduk).
Hjälkarens hälla var endast da
korna var ute på bete, aldrig da
korna var inomhus.

ACC. N:R. M. 8511:30

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Långfredagsris.

Långfredagsris hade man för. De som
kommo upp först, gäva de långlif-
gande långfredagsris. Ibland slofa
de här och det var en dummsed.
Långfredagsriset skulle påminna om
Frälsaren.

30 —

Julhalmen.

Julhalmen hade man för. Man tog in "klippor" och lade på golvet. på jul-afton. Nyårs-afton måste man byta julhalmen. Ty den gamle julhalmen var liksom bränd. Om knut togs julhalmen ut. Julnatten skulle man ligga i julhalmen. Vid dörrarna lades bräder, så var halmen där var en stycke från Jörens. Man satte alltid tårkorna och tog ej in dem i halmen.

Lägga sig i dagstjus.

Tredje torsdagen. Tor skulle man läg-
ga sig i dagstjus. Orsaken därtill hän-
ner berättaren ej till. Men man tror
inte så noga på seden. Om man inte
bed sig i mörte, skulle något stoll-
tyf komma med tjus. Mor vill alltid
på seden, än vi barn skulle lägga oss i
dagstjus.

32

f. v. b. k. l.